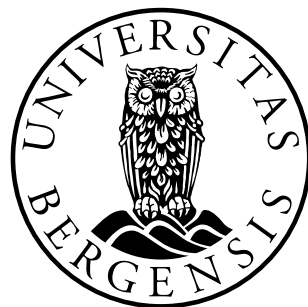

Fakultetenes
Forskerutdanningsmeldinger

FU-møte 21.08.2019

UNIVERSITETET I BERGEN

Forskningsadministrativ avdeling
August 2019

UNIVERSITETET I BERGEN
Det humanistiske fakultet

FORSKERUTDANNINGSMELDINGEN 2018

OPPFØLGING AV FAKULTETETS PRIORITERINGER FOR FORSKERUTDANNINGEN

Forskerutdanningen er en viktig forskningsstrategisk ressurs og en integrert del av fakultetets strategiske satsninger. Fakultetets Forsknings- og forskerutdanningsutvalg (FFU) drøfter jevnlig problemstillinger knyttet til fakultetets forskerutdanning.

I 2018 hadde fakultetet stor oppmerksomhet på forskerutdanningen, og det ble brukt mye ressurser på arbeidet med revidert ph.d.-forskrift for Universitetet i Bergen og etablering av et eget ph.d.-program ved Det humanistiske fakultet. Fakultetets forslag til programbeskrivelse ble godkjent i fakultetsstyret 4. desember. I tillegg har man hatt særlig fokus på et initiativ fra 2017 om oppfølging av kandidater som har stått lenge i programmet.

Det humanistiske fakultet benyttet programarbeidet til en bred gjennomgang av forskerutdanningen og man hadde i 2018 ekstra oppmerksomhet rettet mot forskerutdanningen ved alle fakultetets enheter. En rekke elementer i programbeskrivelsen er også formulert med tanke på å styrke kvaliteten i fakultetets forskerutdanning. Formulering av krav for opptak og prosjektbeskrivelse skal bidra til rekruttering av gode kandidater. Fokus på miljøstøtte og veiledning skal bidra til at kandidatene integreres i et aktivt forskningsmiljø, og krav om midtveisevaluering og sluttseminar skal bidra til en god arbeidssituasjon for kandidatene og bedret gjennomstrømming. I 2019 vil fakultetet rette fokus mot informasjonsarbeid, og utvikling og samkjøring av retningslinjer og rutiner mellom enhetene og fakultetsnivået.

Den løpende oppfølgingen av fakultetets forskerutdanning ligger på grunnenhetene, og innenfor rammene av universitetets sentrale handlingsplan har enhetene stor frihet til å definere sine egne prioriteringer. Det er derfor nærliggende å vise til arbeidet og prioriteringene som gjøres ved instituttene.

AHKR har forankret sitt kvalitetsarbeid med forskerutdanningen i instituttets strategiske plan for 2018-2022. Instituttet legger vekt på forskergruppene som det viktigste faglige forumet for ph.d.-kandidatene. Instituttet har sett på gjennomstrømmingen og ønsker på grunnlag av tilbakemelding fra kandidatene å vurdere om en omlegging av pliktarbeidet kan gi bedre vilkår for gjennomføring innenfor normert tid. Kandidatenes forutsetning for å lykkes skal styrkes gjennom å sette fastere rammer for oppstartmøter, pliktarbeidsmøter, midtveisevaluering, sluttseminar og oppfølging av fremdriftsrapportering. Instituttet satser også på felles stipendiattreff med forskningskoordinator og forskerutdanningskonsulent.

FOF viser til at de ikke har hatt underkjenninger de siste ti årene, og at gjennomstrømmingen er god. For å sikre kvaliteten i oppfølgingen av sine kandidater har de formulert en ramme for forskerutdanningen ved instituttet som, i tillegg til kandidatens opplæring, tar for seg oppfølging, kollegiale aktiviteter, veilederopplæring og internasjonalisering.

Ved IF tilbys kandidatene opplæring i regi av to lokale forskerskoler, organisert i samarbeid med LLE. Forskerskolene tilbyr regelmessige avhandlingsseminarer og instituttet organiserer mesterklasser for kandidater som nærmer seg innlevering. Instituttet melder at de har utviklet gode prosedyrer for midtveisevaluering, blant annet ved at kandidater som er forsinket må levere en revidert fremdriftsplan og stille til nytt evalueringsmøte etter 6

måneder. Instituttet oppmuntrer veiledere aktivt til å gjennomføre veilederopplæring i regi av Uniped, Lingphil eller andre aktører.

LLE samarbeider, som alt nevnt, med IF om to lokale forskerskoler, og også ved LLE får alle tilbud om å få gjennomføre mesterklasse/sluttseminar. Felles for begge er at de blir gjennomført som åpne arrangement. Mesteren er som oftest ekstern og instituttet dekker utgifter til reise, opphold og honorar. Alle kandidater blir oppmuntret til å vurdere et utenlandsopphold. Instituttet avsetter ikke egne midler til reisestøtte for ph.d.-kandidatene, og disse søker økonomisk støtte fra andre kilder som for eksempel Meltzerfondet. Instituttet jobber med å legge til rette for individuelle karriereutviklingsprogram for sine ph.d.-kandidater.

SKOK arbeider videre med å integrere kjønnspektivet i opplæringsdelen til alle ph.d.-kandidater ved UiB. Det jobbes aktivt for å legge til rette for internasjonale forskningsopphold for senterets ph.d.-kandidater, og dette sikres for så godt som alle gjennom senterets samarbeidsavtaler og deltagelse i internasjonale prosjekter.

Ved SVT holdes det jevnlig møter der veiledning blir diskutert systematisk. Senteret viser også til positive erfaringer med å opprette veilederteam for kandidater med behov for bredere faglig oppfølging. De ansatte deltar i en rekke internasjonale nettverk, og man sørger for at kandidatene deltar aktivt i disse.

OPPTAK, GJENNOMSTRØMMING, FRAFALL, DISPUTASER OG UNDERKJENNINGER – BESKRIVELSE AV EVENTUELLE TILTAK FOR Å FORBEDRE DISSE PARAMETERNE

I 2018 ble det tatt opp 29 nye kandidater til doktorgradsprogrammet ved Det humanistiske fakultet, Tallet på oppnådde grader var 21 (20 ph.d. og 1 dr.philos.). Korrigert for permisjon viser tallene at 7 kandidater leverte på normert tid eller tidligere, mens 3 leverte innen 6 måneder etter normert tid. 3 kandidater leverte mer enn 3 år på overtid, og 1 leverte for 2. gang. 3 ph.d.-avhandlinger ble underkjent i løpet av 2018 (1 for 2. gang). Ingen kandidater har trukket seg fra programmet.

En underkjennelsesandel på 12,5% (3 av 24) er alt for mye, og det er nødvendig å vurdere nye tiltak dersom dette viser seg å være en trend. Målsetningen for programarbeidet slik det er gjennomført og planlagt fremover er å styrke kvaliteten i fakultetets forskerutdanning, blant annet gjennom tydeligere føringer for hvordan kandidatene skal følges opp og integreres i sine respektive fagmiljøer.

Antallet avlagte doktorgrader ligger stabilt i forhold til 2016 og 2017 med henholdsvis 22 og 21 oppnådde ph.d.-grader. Sett under ett vurderer fakultetet fjorårets gjennomstrømming som normal sammenlignet med tidligere år, men tallene for 2018 viser at bare 17 av 32 kandidater (53%) med oppstart i 2012 hadde disputert innen 6 år etter opptak. Dette viser at det stadig er behov å styrke kvaliteten i forskerutdanningen ved Det humanistiske fakultet.

For å oppnå dette fortsetter fakultetet å satse på tett oppfølging og god integrasjon i forskningsmiljøene. Det nye ph.d.-programmet vil være et viktig virkemiddel i så måte. En sterkere fokus på doktorgradsveiledningen er også nødvendig.

Flere enheter melder at de har satt i gang et initiativ i forhold til kandidater som har vært lenge i programmet. Ved LLE har man, for å reaktivere «sovende» prosjekt, gitt kandidater med oppstart

etter ph.d.-reglement fra før 2013 tilbud om sluttseminar/mesterklasse mot å legge en plan for slutføring i samarbeid med instituttet. AHKR melder også om lignende tiltak.

VEILEDEROPPLÆRING OG KARRIEREVEILEDNING – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG PLANLAGTE TILTAK

Veilederopplæringen skjer på den enkelte enhet. Målet for 2018 om å operasjonalisere e-kurset for veiledere som er utviklet ved Forskningsadministrativ avdeling lot seg ikke realisere, da alle ledige administrative ressurser gikk med til oppgaver knyttet til den reviderte forskriften og det nye ph.d.-programmet. De fleste enhetene ved HF melder om økt fokus på veiledning og veilederopplæring og signaliserer at behovet for veilederopplæring kan dekkes internt. Andre ser fordeler med en veilederopplæringen i regi av fakultetet eller av UiB sentralt. De fleste av våre enheter ønsker ikke innføring av obligatorisk veilederopplæring, men flere melder om økt fokus på veiledning innenfor eksisterende rammer og at behovet for veilederopplæring kan dekkes internt. Det gjelder imidlertid ikke alle. For eksempel SVT melder at de ser positivt på en organisert veiledning i regi av fakultetet eller UiB sentralt.

Det tilbys i økende grad karriereveiledning for stipendiater ved HF, utover det som gis av den enkelte veileder. Flere enheter melder om større fokus på dette, samtidig som man erkjenner at dette er noe man med fordel kan jobbe mer systematisk med. Et av våre institutter melder at kandidatens forskings- og karrieremål blir fulgt opp, og at instituttet sikrer at de får råd om karriereplanlegging. Et annet melder at det arbeides med å utvide tilbudet i de lokale forskerskolene til også å omfatte ulike former for karriereveiledning og kompetanseutvikling (prosjektutvikling, søknadsskriving og intervju trening, publiseringsstrategi, kunnskap om mobilitet/internasjonalisering, m.m.), og at dette er en ordning som er under utprøving med tanke på videre utvikling.

INTERNASJONALISERING – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN, EVENTUELT PLANLAGTE TILTAK FOR INTERNASJONAL REKRUTTERING OG FOR Å ØKE INTERNASJONALE OPPHOLD FOR PH.D.-KANDIDATENE

Det er et mål for fakultetet at så mange som mulig av fakultetets doktorgradskandidater skal gjennomføre et lengre utenlandsopphold i løpet av forskerutdanningen. Det forventes at våre kandidater skal være aktive på internasjonale konferanser, skaffe seg internasjonale nettverk, og også tildeles biveileder fra utenlandske universiteter i den grad det er mulig og ønskelig for den enkelte kandidat. I 2018 ble 55% av de godkjente ph.d.-avhandlingene skrevet på engelsk (mot 43% i 2017), noe som må tolkes som en ambisjon om å være aktiv på en internasjonal forskningsarena.

Oppfølgingen av internasjonaliseringen i forskerutdanningen ligger hos veileder, forskningsmiljø og enhetens faglige ledelse. Interessen for utenlandsopphold er betydelig, men de økonomiske ressursene oppleves av mange enheter som utfordrende. Enhetene kompenserer for dette ved å informere om muligheter for å søke om eksterne midler, men savner lett tilgang på informasjon om slike ordninger. Andre enheter melder om stor internasjonal mobilitet blant sine kandidater, støttet av eksterne samarbeidspartnere. Ett institutt (AHKR) har en egen reisestøtteordning som er opprettet for å gi ph.d.-kandidater mulighet for et lengre utenlandsopphold.

Når det gjelder rekruttering så er trenden at andelen utenlandske søkere til utlyste stipendiatstillinger er økende, og at kandidatgruppen blir stadig mer internasjonal. I 2018 var 14 av 29 nye kandidater norske statsborgere (48%), mens de resterende 15 fordelte seg på 12 nasjonaliteter. I 2017 var andelen norske kandidater 12 av 21 (57%), mens de resterende 9 fordelte seg på 8 nasjoner. Kandidater som rekrutteres fra utlandet får sin internasjonale erfaring gjennom å komme til Norge, og forventes ikke oppholde seg lengre perioder i et tredje land i løpet av forskerutdanningsløpet.

Forskerutdanningsmeldingen 2018 fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Oppretting av fakultetsvise ph.d.-program

Fakultetet har under arbeidet med fakultetsvise ph.d.-program og utarbeidelse av programbeskrivelsen til programmet hatt en grundig prosess. Fakultetet har brukt anledningen til å presisere og tydeliggjøre interne regler, jobbe for ytterligere samkjøring mellom instituttene, og utarbeide regler der det er behov for det. Fakultetets forskerutdanningsutvalg og instituttene har vært koblet på hele prosessen, og har meldt inn sine ønsker og behov.

Fakultetet er glad for muligheten til å etablere et ph.d.-program på fakultetet, og mener det kan øke kvaliteten og samkjøringen på fakultetet. Samtidig er det viktig at ph.d.-kandidatene er faglig forankret på instituttene.

Overgangen til fakultetsvise program innebærer ikke store endringer i programmet, men mindre endringer som forhåpentligvis vil heve kvaliteten. Blant annet er det nå obligatorisk for alle kandidater å presentere på en internasjonal konferanse, det er tydeliggjort hva som er kandidatens og veileders plikter, og programstyret for ph.d.-programmet har et mandat som tydeliggjør ansvaret for kvalitetsutvikling av programmet.

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanningen.

Fakultetet har i 2018 prioritert videreutvikling av ph.d.-programmet, og utarbeidelse av programbeskrivelse og mandat for programstyret.

For 2019 er prioriteringen å jobbe med rutiner for oppfølging av kandidater, utarbeide et årshjul for kvalitetssikring, samt utvikle nettsider for ph.d.-kandidater, veiledere og administrativt ansatte.

Fakultetet ser at Universitetsbiblioteket også har mange nyttige og utfyllende tilbud til ph.d.-kandidater, blant annet PhD day, populærvitenskapelige foredrag og poster workshop. Fakultetet ønsker å fortsette samarbeidet med UB.

Opptak, gjennomstrømming, frafall, disputaser og underkjenninger – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

Opptak

Fordi fakultetet ikke har opptak til ph.d.-programmet samtidig med tilsetting, er det vanskelig å gi eksakte tall for opptak 2018. Foreløpige tall for kandidater med startdato i 2018 er 80 fullførte opptak mot 90 i 2017. Dette tallet kan øke når opptaket for 2018 er fullført.

I den nye programbeskrivelsen har fakultetet endret fristen for å levere søknad om opptak til ph.d.-programmet fra tre til to måneder.

Gjennomstrømming

Gjennomstrømningstiden for kandidater som disputerte høst 2018 er relativ god. Gjennomsnittlig nettotid for alle kandidater er 3,6 år (UiB-ansatte: 3,5), som er 0,2 opp fra 2017. Gjennomsnittlig bruttotid er 4,8 år (UiB-ansatte: 4,7 år), som er en oppgang på 0,3 år sammenlignet med 2017.

Antall disputaser

I 2018 var det 80 disputaser ved fakultetet, noe som er 9 disputaser flere enn i 2017 og 10 flere enn måltallet. Fakultetet er fornøyd med en økning i antall avlagte doktorgrader og har som måltall 85 avlagte doktorgrader for 2019.

Underkjenninger

I 2018 var det 1 kandidat som fikk avhandlingen førstegangsunderkjent og med mulighet til ny innlevering. Dette antallet svinger fra år til år og i 2017 var det 5 underkjenninger ved fakultetet. At noen få kandidater får underkjent sin avhandling kan også sees på som et tegn på at kvalitetssikringen fungerer.

Veilederopplæring og karriereveiledning – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak.

Veilederopplæring

Fakultetet har tatt i bruk e-kurset som er utviklet ved FA. Alle veiledere som er oppnevnt etter 1. desember 2018 skal ha fullført e-kurset før de oppnevnes.

Karriereveiledning

Arbeidsmarkedet for nye doktorer har vært svært godt for våre kandidater i mange år. Fakultetet har fram til nå ikke sett behov for å gjøre analyser av karriereveier eller tilby spesifikk karriereveiledning, men flere av instituttene har hatt karrieredag for sine kandidater. At det arrangeres på instituttnivå sikrer at tilbudet blir mer relevant for kandidatene.

Ph.d.-kandidater fra fakultetet ansettes i offentlig og privat næringsliv, som for eksempel forskningsinstitutter, skoleverk og academia. UiB Alumni kan være en relevant samarbeidspartner for å gjøre nytte av alumner som ressurser i karriereveiledning for kandidatene, samtidig som det rekrutterer nyutdannede doktorer til alumninettverket.

Internasjonalisering – beskrivelse av situasjonen, eventuelle planlagte tiltak for internasjonal rekruttering og for å øke internasjonale opphold for ph.d.-kandidatene

De fleste ph.d.-kandidatene ved fakultetet reiser ut på kortere utenlandsopphold én eller flere ganger i løpet av utdanningen, av noen ukers varighet for å f.eks. gjøre laboratorieanalyser, besøke medveileder eller utføre feltarbeid. Dette er ofte for korte opphold til å registreres som utenlandsopphold. Vi anser likevel disse oppholdene som en viktig del av internasjonaliseringen. I den nye programbeskrivelsen er det gjort til en obligatorisk del i opplæringsdelen at alle kandidater skal delta på minst én internasjonal konferanse der de bidrar med foredrag og/eller poster. I tillegg til dette publiserer de fleste kandidatene i internasjonale tidsskrift.

I tillegg til dette tas det opp en stor andel internasjonale kandidater ved ph.d.-programmet. De siste årene har det lagt på rundt 60 %. I 2018 var 60 % av kandidatene som disputerte ikke-norske statsborgere, en økning fra 56 % i 2018.

Forskerutdanningsmelding 2018

Det medisinske fakultet har også i 2018 hatt høy aktivitet, både hva gjelder kandidatproduksjon og arbeid med kvalitetsutvikling. Fakultetet tok i 2018 opp 131 nye kandidater i ph.d.-programmet, mens 85 kandidater forsvarte sin grad. Fakultetet har fortsatt sitt fokus på kvalitetsutvikling og vil i det følgende trekke frem deler av dette arbeidet.

Arbeid med oppretting av fakultetets ph.d.-program og programbeskrivelse, forskjeller mellom ny og gammel ordning.

Året har i stor grad vært preget av arbeidet med oppretting av fakultetets ph.d.-program og programbeskrivelse. Både den nye forskriften og fakultetets programbeskrivelse har vært på høring til instituttene, saken har vært behandlet i flere omganger i programutvalget og i fakultetsstyret og programbeskrivelsen har vært gjenstand for en egen workshop der både vitenskapelig ansatte og administrative fra instituttene, samt programutvalgets medlemmer, inkludert ph.d.-kandidatene var invitert og representert.

Det medisinske fakultet har i stor grad videreført de allerede etablerte ordningene for forskerutdanningen, og har først og fremst brukt arbeidet med programbeskrivelsen og kvalitetssikringssystemet til å gjøre mindre justeringer og tydeliggjøre og samle informasjon. Det arbeides i disse dager med å formidle endringene (både de som følger direkte av forskriften og de som følger av fakultetets programbeskrivelse) til kandidater og veiledere gjennom en serie møter på instituttene.

De største endringene ved Det medisinske fakultet er knyttet til opptak, hvor det nå er færre konkrete prosedyrer i forskriften enn tidligere. Fakultetet har derfor vedtatt egne utvidede regler for opptak til ph.d.-programmet, der blant annet krav til utdanning, engelskkunnskaper, veiledere, residensplikt, prosjektbeskrivelse, etisk godkjenning og finansiering er tydeliggjort. Dette er et viktig tiltak for å sikre god informasjon til framtidige kandidater og vil bidra til å forenkle saksbehandlingen av den enkelte søknad. Det er også planer om å innføre instituttvise opptakskomiteer for å vurdere prosjektbeskrivelser der det konkrete ph.d.-prosjektet ikke er vurdert i forbindelse med innvilget finansiering, dette vil antakelig bli rullet ut med en pilot fra høsten 2019.

Det er også gjort noen endringer knyttet til maksimal forlengelsestid, se under (om gjennomstrømming og frafall).

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanningen.

Fakultetet fortsatte i 2018 å følge opp handlingsplanen for forskerutdanningen, og vi har i perioden særlig hatt fokus på veilederopplæring og karriereveiledning for ph.d.-kandidatene. Vi har startet opp en serie kortere temabaserte frokost-/lunsjseminar for veiledere, se under. I tillegg jobbes det med å videreutvikle etikkopplæringen både for ph.d.-kandidater og veiledere, og det ble i 2018 nedsatt en arbeidsgruppe som skal utvikle et e-kurs om GDPR og Helseforskningsloven. I 2018 har vi også jobbet ekstra med rekrutteringen til forskerlinjen, etter at det var lav søknad høsten 2017, sannsynligvis som en reaksjon på den nye studieplanen i medisin. Vi er glade for at dette ser ut til å ha virket og at rekrutteringen til forskerlinjen var betraktelig bedre i 2018.

Opptak, gjennomstrømming, frafall, disputaser og underkjenninger – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

Fakultetets forskerutdanningsportefølje er stor. Langt de fleste kandidatene produserer godt og har god progresjon, men vi ser at mange, kanskje særlig blant de kliniske kandidatene legger opp doktorgraden med 50% progresjon over 6 år, noe som i kombinasjon med at mange er i en etableringsfase gjør at andelen som har disputert etter seks år er nede på 65% for 2013-kullet, noe ned fra tidligere år. For kandidater finansiert av helsesektoren er andelen nede på 55 % for samme opptaksår, og vi ser at dette påvirker statistikken negativt for de kliniske instituttene. Vi ser også at kvinnene bruker noe lengre tid enn menn, noe som antakelig i hovedsak skyldes at kvinnene har større fravær i forbindelse med svangerskap og foreldrepermisjon.

Det er til tider utfordrende å følge alle kandidater like tett fra fakultetets side, og vi er derfor avhengige av god oppfølging på de enkelte institutt og god dialog med instituttene. Foruten god og tett kontakt på administrativ side, har fakultetet årlige dialogmøter med instituttene der vi drøfter aktuelle saker og går gjennom kandidatlistene og foreslår tiltak for enkeltkandidater, så som tettere oppfølging fra veiledere, hjelp til prioritering av oppgaver og konkrete krav til progresjon knyttet til prosjektet.

Vi ser at tett oppfølging av enkeltkandidater er særlig utfordrende på de store instituttene og der en stor andel av kandidatene har ekstern tilknytning. Dette fører til at det er mer krevende å oppdage utfordringer tidlig nok, men vi opplever at instituttene jobber bevisst med denne problemstillingen. Det er nå også innført en 3 måneders residensplikt, blant annet som et tiltak for å knytte kandidatene tettere til forskningsmiljøet ved instituttet, og vi håper dette vil gjøre det enklere å fange opp eventuelle faglige og andre utfordringer også for disse kandidatene.

Fakultetet har lavt frafall. Dette har delvis sammenheng med at man ikke har tradisjon for å skrive ut kandidater selv om de ikke lengre jobber fokusert med sitt ph.d.-prosjekt, men gi flere forlengelser uten at det nødvendigvis har vært tilstrekkelig sannsynliggjort at kandidaten vil kunne fullføre innen forlengelsens utløp. I forbindelse med at makstiden på åtte år nå er tatt ut av ph.d.-forskriften, har fakultetet vedtatt en ny maksimal forlengelsesperiode på 2 kalenderår etter utløpt opprinnelig avtaleperiode (utenom rettighetsfestede permisjoner og fravær), og vil samtidig kreve bedre planer for ferdigstilling når det søkes om forlengelse. Med dette tiltaket er det mulig at vi vil skrive ut noen flere kandidater tidligere enn vi har gjort til nå, men samtidig håper vi både å kunne forplikte kandidatene og deres veiledere mer ved innvilget forlengelse, slik at andelen som søker om mer enn én forlengelse vil gå ned. Vi håper også å kunne redusere tidsbruken på forlengelsessaker, og på sikt å kunne frigjøre mer ressurser til tiltak som kan forebygge forsinkelser fremfor å følge opp kandidater som allerede er forsinket.

Fakultetet hadde i 2018 7 underkjenninger, alle førstegangs underkjenning. Dette er et høyere tall enn tidligere år, og representerer om lag 7,5% av bedømmelsene i 2018. 4 av kandidatene har imidlertid allerede levert på nytt og fått avhandlingen godkjent ved andre gangs bedømmelse. En av underkjenningene var knyttet til en større sak om manglende godkjenninger av forskningsprosjektet, og er blitt særskilt fulgt opp. Det er forventet at denne kandidaten snart vil kunne levere på nytt. I forbindelse med minst en av de andre underkjenningene, spurte komiteen om muligheten for å anbefale mindre omarbeiding før endelig innstilling, men fikk til svar at UiB ikke hadde en slik ordning. Fakultetet ser derfor positivt på at det nå er kommet en ny §11-5 i forskriften som åpner for dette, slik at vi unngår underkjenninger av denne typen i framtiden.

Flere av instituttene har i årets dialogmøter rapportert om en bekymring for kandidatene og forteller at det er flere som er sykemeldte. Vi vil derfor melde at det er behov for tilbud innen psykisk helse til ph.d.-kandidatene, ikke bare til ansatte stipendiater gjennom bedriftshelsetjenesten, men også for kandidater som ikke er ansatt ved UiB.

Veilederopplæring og karriereveiledning – beskrivelse av situasjonen og planlagte tiltak.

Fakultetet har i mange år jobbet systematisk med veilederopplæring. Ved siden av det årlige heldagsseminaret og e-kurset for veiledere, har vi i 2018 innført to nye tiltak: et årlig halvdagsseminar for veiledere ved Stavanger Universitetssjukehus og veiledersj/frokostmøter på 1,5 timer der to innledere hver gang holder innlegg om et aktuelt tema i forskerutdanningen. Fakultetet vil fortsette med begge tiltakene i 2019. De kortere frokost/lunsjmøtene har vært godt besøkt, men som for tidligere tiltak, ser vi at det særlig er de yngre (ofte kvinnelige) veilederne som først og fremst benytter seg av tilbudene for veiledere.

De videre karrieremulighetene for ph.d.-kandidater er også noe fakultetet jobber med. I overkant av 60% av våre ph.d.-kandidater (basert på opptakstall for 2018) har bakgrunn i helseprofesjonene, og disse har i liten grad uttrykt behov for karriereveiledning. De øvrige 40% er en bredt sammensatt gruppe med både psykologer, realister, samfunnsvitere og øvrige helsefag. Instituttene arrangerer sammen med fakultetet en årlig karrieredag for ph.d.-kandidatene, som har vært godt besøkt og får god tilbakemelding. Karriereplanlegging (med opprettelse av individuelle karriereplaner) er også kort omtalt på det obligatoriske grunnkurset, og er et tema i veilederopplæringen. Veilederne gir tilbakemelding om at det er krevende for dem å skulle veilede kandidatene til en karriere utenfor academia, både fordi de ønsker å motivere gode folk inn i academia og fordi de selv ofte har begrenset kunnskap om og erfaring med hvilke muligheter som finnes.

Internasjonalisering – beskrivelse av situasjonen, eventuelle planlagte tiltak for internasjonal rekruttering og for å øke internasjonale opphold for ph.d.-kandidatene

Det medisinske fakultet er et internasjonalt fakultet der om lag en tredjedel av kandidatene ikke er norske statsborgere. Av 110 kandidater med avtalestart i 2018, hadde 34 sin mastergrad/profesjonsgrad fra en utenlandsk institusjon. Særlig Senter for internasjonal helse har en høy andel kandidater som kommer fra samarbeidende institusjoner i utlandet, og fakultetet har to aktive fellesgrader med partnerinstitusjoner i Øst-Afrika, henholdsvis med Hawassa University i Etiopia og med Makerere University i Uganda. I tillegg mottar instituttene gjester som tar sin grad andre steder, men som kommer hit enten på forskningsopphold eller for å ta kurs.

Fakultetet har ikke gode nok data på hvor mange kandidater som reiser på utenlandsopphold i løpet av sin avtaleperiode, men vi ønsker at flere skal få muligheten. Ett av instituttene rapporterer at dette er tema for oppfølgingssamtale hvert år, mens andre rapporterer at internasjonalisering er tema på oppstartsseminar. Fakultetet har i 2018 økt beløpet som stipendiatene kan søke om som økonomisk støtte til utenlandsopphold, og i tillegg økt bevilgningene slik at kandidatene nå kan søke om støtte til opphold som varer i inntil 12 måneder, og med en føring på at opphold utover 6 måneder skal prioriteres. I tillegg er det mulig å få godkjent utenlandsopphold som del av opplæringsdelen.

FORSKERUTDANNINGSMELDING 2018

DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTETET

Forskerutdanningsmeldingen for Det samfunnsvitenskapelige fakultet gir en overordnet vurdering av forskerutdanningen som tilbys ved fakultetet.

Fakultetets arbeid med opprettelse av ph.d.-program og innføring av kvalitetssikringssystem

Universitetsstyret vedtok i 2017 at det skal opprettes fakultets-ph.d.-program med et kvalitetssikringssystem. I tråd med vedtaket har Det samfunnsvitenskapelige fakultet utviklet en programbeskrivelse og opprettet et programstyre. Instituttene, representert i Instituttledergruppen, Forskerutdanningsforum og administrativt ansvarlige for forskerutdanningen, har blitt involvert i arbeidet ved flere anledninger i løpet av våren og høsten 2018. Forslaget til programbeskrivelse, studieplan for opplæringsdelen og mandat for programstyret ble sendt på høring til instituttene. Til høringsfristen mottok fakultetet grundige høringsvar fra alle instituttene. Programbeskrivelsen, mandat for programstyret og studieplan for opplæringsdelen ble vedtatt i fakultetsstyret i desember 2018 og tredde i kraft fra universitetsstyrets vedtak om opprettelse i april 2019.

I overgangen til ny ordning har fakultetet gjort følgende hoved endringer:

- Åpnet for opptak av kandidater med 1-1,5 års masterutdanninger dersom gitte kriterier blir oppfylt.
- Utviklet overordnede retningslinjer for de ulike avhandlingstypene monografi og artikkelbasert avhandling, og den innledende innrammingen til artikkelbaserte avhandlinger.
- Besluttet av valg av tittel på prøveforelesningen skal begrunnes av komiteén for å sikre mest mulig ens praksis angående valg av tema som går utover avhandlingens hovedproblemstillinger.
- Besluttet at kandidaten, og ikke førsteopponent, skal innlede disputasen med en presentasjon på 15 minutter.
- Laget studieplan for opplæringsdelen på fakultetsnivå, og ikke instituttnivå, og innført krav til minst en konferansedeltakelse med paper som del av formidlingsdelen i tillegg til andre formidlingsaktiviteter.
- Opprettet Programstyret med en ny sammensetning og et mandat som skiller seg fra det tidligere Forskerutdanningsforum. Intensjonen er at flere ulike grupper av ansatte vil bedre kunne dekke de ulike innfallsvinklene til ph.d.-programmet og kvalitetssikringen av dette.

Fakultetet skal i august 2019 ha dialogmøter med alle instituttene for å sikre at alle endringer er godt kjent og vil bli gjennomført.

Oppfølging av fakultetets prioriteringer for forskerutdanningen

Tiltak for å sikre en tettere kandidatoppfølging har vært et vedvarende fokus i forskerutdanningen også i 2018. Arbeidet med utviklingen av programbeskrivelsen innebærer en bedring for kandidatene i den forstand at etablert praksis har blitt tydeliggjort og formalisert, og gjennom de vedtatte endringene vi mener vil bedre forskerutdanningen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. En lavere andel underkjenninger de siste par år kan tyde på at tiltak som oppstartsamtale, årlig medarbeidersamtale for alle kandidater, midtveisevaluering, to veiledere og tilbud om sluttevaluering har hatt en positiv effekt. Fakultetet gjennomførte også et avslutningsseminar for alle kandidater som planlegger innlevering innen året til svært gode tilbakemeldinger.

For programstyret vil fokuset i 2019 settes på utviklingen av et opplegg for veilederopplæring, gjennomgang av opplæringsdelen og oppfølging av instituttene for å sikre at nye regler og rutiner blir fulgt.

Opptak, gjennomstrømming, frafall, disputaser og underkjenninger

I 2018 tok fakultetet opp 22 nye kandidater til forskerutdanningen. 9 av disse er universitetsstipendiater.

Fakultetet hadde 21 disputaser i 2018. Til sammenligning hadde vi også 21 disputaser i 2017 og 19 i 2016. Gjennomstrømmingstallet for 2018 er på 3,8 år netto (den totale tiden kandidaten har benyttet i forskerutdanningen fra opptak til innlevering, fratrukket pliktarbeid, permisjoner etc). I 2018 var det 2 kandidater med aktiv finansiering som sluttet og 4 av kandidatene som var på overtid ble skrevet ut av programmet.

Fakultetet hadde også i 2018 en lavere prosentandel underkjente avhandlinger enn tidligere år. 2 ph.d.-kandidater (9 %) fikk underkjent sin avhandling etter første innlevering. I 2016 var det hele 4 underkjenninger (17 %). Snittet de siste 8 årene er 13 %. Med få enkeltunntak leverer alle inn avhandlingen på nytt og får godkjent 2. innlevering. Selv om de fleste underkjenninger ender med fullført grad, og andelen underkjenninger har gått ned har fakultetet fortsatt et tydelig fokus på å følge opp tiltakene for å sikre bedre integrering av kandidatene i fagmiljøene, tettere oppfølging underveis, og på sikt lavere sannsynlighet for underkjente avhandlinger.

Veilederopplæring og karriereveiledning

Veilederopplæring ivaretas nå av instituttene selv og gjennom tilbud sentralt ved UiB. Flere institutter har et veilederseminar hvert semester der problemstillinger knyttet til ph.d.-veiledning tas opp til diskusjon. I tillegg gir fagmiljøene god tilbakemelding på universitetspedagogikk sitt kurs i forskningsveiledning, som særlig nye veiledere blir oppfordret til å ta. Andre arenaer for veilederopplæring er gjennom kontakt med dedikert fagperson med særskilt ansvar for forskerutdanningen på instituttene, diskusjoner i forskningsgruppene og kollegial erfaringsutveksling mellom veiledere.

Programstyret vil i 2019 komme med nye tiltak for veilederopplæring i fakultetsregi. Til nå har arrangering av fellesseminarer med ulik tematikk, mentorordning for nye veiledere og digitalt kurs for innføring i regelverk vært diskutert i styret.

Fakultetet tilbyr flere aktiviteter gjennom ph.d.-løpet som bidrar til karriereveiledning for kandidatene. Faste aktiviteter som oppstartsseminar, seminar i akademisk skriving og publisering og avslutningsseminar inneholder alle elementer av karriereveiledning. For å tydeliggjøre det tilbudet som allerede gis vil vi utvikle en nettside på fakultetet.

Selv om det er store forskjeller mellom fagmiljø med hensyn til hvor kandidatene får jobb, er realiteten at en betydelig andel kandidater må finne seg relevant jobb utenfor academia etter endt ph.d.-grad. Veileder(-e) og fagmiljø er ofte godt rustet til å gi råd angående videre karriere innen

akademia, mens fakultetet og andre sentrale avdelinger som UiB Alumni er bedre egnet til å lage arrangementer med fokus på karrierer utenfor akademien. Fakultetet vil i 2019 iverksette følgende karriereveiledningstiltak:

- ph.d.-dag med fokus på karrieremuligheter i og utenfor akademien
- flere innslag av arbeidsrettet kompetanseutvikling i løpet av utdanningen
- oppfordre til deltakelse på doctoral consortiums på konferanser
- oppfordre instituttene til å inkludere ph.d.-kandidater i skrivingen av prosjektsøknader til forskningsprosjekter
- oppfordre instituttene til jevnlig fokus på karriereveiledning i forskningsgruppene

Internasjonalisering

Alle ph.d.-kandidater ved fakultetet oppfordres til å gjennomføre et utenlandsopphold ved relevante forskningsinstitusjoner og fakultetet har egne støtteordninger for dette. Kandidatene opplever i all hovedsak at det blir lagt godt til rette faglig, administrativt og økonomisk for utenlandsopphold, men noen etterlyser mer informasjon om andre tilskuddsordninger en kan søke på. Etter utenlandsopphold, der kandidaten har fått økonomisk støtte fra fakultetet, er det krav om en rapport fra oppholdet. Informasjon som kan være nyttig for andre kandidater som planlegger tilsvarende opphold formidles videre for å avlaste i planleggingsjobben. Kandidatene har også benyttet seg av tilbudet om utreiseseminar i regi av Internasjonalt senter. Fakultetet vil vurdere å arrangere egne utreiseseminar der kandidater som har gjennomført opphold kan gi nyttige råd til de som er i planleggingsfasen.

For de som ikke gjennomfører et utenlandsopphold skjer internasjonal nettverksbygging gjennom andre arenaer, deriblant deltakelse på konferanser, sommerskoler og samarbeid med gjesteforskere.

Alle stipendiatstillinger ved SV-fakultetet lyses ut internasjonalt og vi får erfaringsmessig mange utenlandske søkere. Fagansvarlige oppfordres også til å bruke egne internasjonale nettverk når nye stipendiatstillinger lyses ut. Andelen utenlandske kandidater ved fakultetet er for tiden 35 %.

FORSKERUTDANNINGSMELDING 2018

DET JURIDISKE FAKULTET

1. OPPFØLGING AV FAKULTETETS PRIORITERINGER AV FORSKERUTDANNINGEN

Utvikling av ph.d.-program og innføring av kvalitetssikringssystem

I 2018 har prosessene knyttet til reorganisering av forskerutdanningen i fakultetsvise ph.d.-program vært et selvsagt fokusområde. Våren 2018 ble det opprettet en arbeidsgruppe ved fakultetet, bestående av prodekan for forskning, Anne Marie Frøseth, leder for ph.d.-programmet Jørn Jacobsen og ph.d.-koordinator Gunhild Brubakken. Arbeidsgruppen gav innspill til sentrale høringer, og utarbeidet utkast til programbeskrivelse for fakultetet. Det ble avholdt lokale høringer om den reviderte forskriften og om arbeidsgruppens forslag til ph.d.-program ved fakultetet. Forslaget til programbeskrivelse ble godkjent av Forskningsutvalget 9.1.2019, og vedtatt i Fakultetsstyret 5.2.2019 med forslag til mindre endringer.

Fakultetsstyret vedtok at Forskningsutvalget (FU) skal fungere som programstyre for ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultet, i tråd med arbeidsgruppens forslag. Ordningen er hensiktsmessig for et lite fakultet der saker som angår ph.d.-programmet utgjør omtrent halvparten av saksmengden til FU. Det juridiske fakultet har ikke institutter, så et programstyre vil ikke kunne få en særskilt rolle på tvers av grunnenheter. For å øke graden av faglig kvalitetssikring og grundigheten på saksbehandlingen, vil sakene forberedes i et sekretariat for forskerutdanningen som består av prodekan for forskning, leder for ph.d.-programmet og ph.d.-koordinator. De øvrige beslutninger vedrørende ph.d.-kandidatenes gjennomføring av programmet skal ligge til de samme rollene/funksjonene som i dag. Det vil ha en egenverdi at en del beslutninger knyttet til enkeltkandidaters gjennomføring av ph.d.-programmet ligger hos personalansvarlig, og ikke behandles i større organer.

De siste årene har fakultetet arbeidet jevnt med utviklingen av opplæringsdelens faste komponenter Grunnlinjen og Perspektivlinjen, særlig med tanke på helhet, progresjon og læringsutbytte. I 2018 ble satt et ekstra søkelys på å bruke tekst fra avhandlingen i opplegget på Grunnlinjen og sikre en økt involvering av veilederne. Opplæringen i forskningsformidling ble styrket ved at formidling er utskilt til en egen bolk med skrivning av en kronikk om problemstillinger i avhandlingsarbeidet som prøvingsform. Tilbakemeldingen på opplæringsdelen fra ph.d.-kandidatene er gode.

Som et ledd i den større prosessen som ledet frem til fakultetsvise program, har ledelsen av doktorgradsprogrammet arbeidet med en gjennomgang av opplæringsdelens obligatoriske kurs på 20 studiepoeng, med tanke på ytterligere kvalitetshevning og kvalitetssikring. Tiltakene har særlig hatt fokus på et klarere definert faglig lederansvar, og systemer som legger til rette for fortløpende evaluering og kvalitetsforbedrende tiltak. Erfaringene fra moduleringen som allerede har vært innført fra og med 2017 på Perspektivlinjen har vært gode. Det arbeides derfor med en nærmere «modulering» av hele opplæringsdelen, der det går bort fra inndelingen i en Grunn- og en Perspektivlinje, som er to store bolker på 10 studiepoeng. Forslaget vil bli å dele opplæringsdelen i seks tematisk innrettede bolker, som hver har sin emneansvarlig. Leder for ph.d.-programmet skal få ansvaret for introduksjonsmodulen. Lederen skal også ha en brobyggende funksjon i samarbeidet mellom de ulike emneansvarlige. De ulike modulene på opplæringsdelen deles opp i seks overordnede tema med egne læringsutbyttebeskrivelser, som totalt sett skal innebære en klar progresjon. Omleggingen vil legge til rette for en ytterligere kompetansebygging for flere av seniorer på fakultetet, økt grad av samarbeid på tvers av modulene, og mindre sårbarhet for frafall av faglig personale ved fakultetet som undervisningsressurser/emneansvarlige.

Satsninger og resultat

I fakultetets strategi for 2016-2022 står UiBs tematiske satsingsområder sentralt, og fakultetet har levert flere skisser til prosjekter innenfor de sentralstyrte satsingsområdene.

I 2018 rekrutterte fakultet sin første nærings-ph.d, som er finansiert av et advokatkontor og Norges Forskningsråd. Fakultetet merker en økt interesse fra eksterne kandidater, som blant annet undersøker muligheten for nærings- eller offentlig sektor-ph.d. Den største hindringen for å få realisert slike muligheter i 2018, har vært Forskningsrådets begrensning av ordningen til to tematiske områder. Markedet for kandidater til nærings-ph.d. er likevel anstrengt, og fakultetet merker en betydelig konkurranse både fra næringslivet og offentlig forvaltning. En viktig faktor i så måte er lønnsnivået.

For øvrig arbeides det særlig med rekruttering til ph.d.-programmet gjennom satsing på tilbudet på forskerlinjen, som er delfinansiert av Norges Forskningsråd. En særlig attraktiv ressurs for fakultetet er arbeidsgruppelederne som leder undervisningssamlinger på kursene på 1. og 2. studieår. Disse studentene har gode resultater og undervisningserfaring. Fakultetet merker veldig stor pågang fra fremtidige arbeidsgivere overfor studenter allerede på 2. studieår, og har derfor som et satsingsområde i handlingsplanen for forskning å opprette praksisplasser for studenter i forskningsmiljøene allerede fra 2. studieår. Det har vært flere informasjonssamlinger med arbeidsgruppelederne om karriereutvikling innenfor academia, og interesserte gis særskilt oppfølging med tanke på utvikling av prosjekter. Fakultetet merker økt interesse både for forskerlinjen og ph.d.-programmet. Fakultetet har videre arbeidet for å knytte stadig flere stipend til forskerlinjen, også i samarbeid med offentlig forvaltning, næringsliv og stiftelser. Dette har ført til et stort tilbud av stipender, som blant annet kommer fra Klimastiftelsen, Skatt Vest og Diskrimineringsnemnda. Det er også stadig flere stipend som er knyttet til UiBs satsingsområder. Fakultetet har arbeidet med en egen plan for å kommunisere tilbudet ut til studentene gjennom nyhetssaker, og merker større interesse fra flere søkere.

I 2018 fikk fakultetet resultater av langvarig dialog med skatteetaten om en strategi for oppbyggingen av et rekrutterings- og forskeropplæringsprogram for forskere i skatte- og avgiftsrett. Fakultetet får nå et nasjonalt ansvar for forskeropplæringer av stipendiater innenfor disse fagene med en betydelig eksternfinansiering fra skatteetaten. Rekrutteringsprogrammet er utformet som et FoU prosjekt.

2. OPPTAK, GJENNOMSTRØMMING, FRAFALL OG DISPUTASER

Høsten 2018 var det 42 kandidater på ph.d-programmet ved fakultetet. 22 av disse er ansatte som stipendiater ved fakultetet, og fem er eksternfinansierte av Forskningsrådet, BFS og Advokatforeningen. To er delfinansiert av Forskningsrådet som henholdsvis offentlig ph.d. og nærings-ph.d. Ti kandidater er tilknyttet vårt program, men ansatt ved en annen institusjon (BI, SkattVest, UiA, UiS, HelseVest, Politihøgskolen og HiVolda og Politidirektoratet. En av disse er en offentlig sektor-ph.d, finansiert av NFR og Skatt Vest og en er nærings-ph.d., som er finansiert av et advokatkontor og NFR.

Åtte ph.d-kandidater begynte i 2018. I tillegg ble én rekruttert i 2018, som begynte i 2019.

Fakultetet hadde to disputaser i 2018. Fire leverte avhandlingen høsten 2018, og ble bedømt i 2019. Det var ingen underkjenninger i 2018. Det er forventet en betydelig økning av antallet disputaser i 2019.

Det arbeides aktivt med flere virkemidler for å sikre gjennomføring av doktorgradskandidater. Det er tilnærmet 100 % gjennomføring på opplæringsdelen på programmet. Per i dag er det få av kandidatene som er tatt opp på programmet som ikke leverer en avhandling til bedømmelse. En vesentlig årsak til forsinkelser er foreldrepermisjoner og omsorgspermisjoner. Utover dette har fakultetet størst problemer med gjennomstrømmingen av eksterne kandidater. Dette skyldes til dels tilretteleggingen og tilknytningsforholdet ved den lokale institusjonen. Fakultetet inngår nå avtaler med de lokale institusjonene som i større grad formulerer betingelser for tilretteleggingen, når kandidaten tas opp på programmet. Fakultetet har startet et arbeid for å kartlegge ytterligere hva som er årsakene til forsinkelsene.

Fakultetet har gjort noen tiltak for å sikre seg at man får de best egnende kandidatene til programmet, og har økt kvalitetssikringen ved opptak. Det er videre innført tettere personaloppfølging av kandidatene i første halvdel av prosjektperioden, og prodekanen har også innført oppfølgingsamtaler med eksterne kandidater.

3. VEILEDEROPPLÆRING OG KARRIEREVEILEDNING

Fakultetet har en arbeidsgruppe som kontinuerlig arbeider med å utvikle det pedagogiske tilbudet til nye og etablerte veiledere, og tilrettelegger for erfaringsutveksling mellom veiledere av doktorgradsprosjekter innenfor rettsvitenskap, både lokalt og nasjonalt. Det arrangeres veiledersamlinger minst en gang i semesteret. I 2018 ble det avholdt to samlinger der tema var utvikling av opplæringsdelen, ny forskrift og nytt ph.d.-program og utvikling av «beste praksis» for veiledning. Videre var det diskusjoner om nye retningslinjer for artikkelbaserte avhandlinger.

I 2018 avholdt ledelsen 3 samlinger der stipendiatenes arbeidssituasjon og fremtid var tema.

4. INTERNASJONALISERING

I oppstartsamtalen og i medarbeidersamtaler motiveres kandidatene til å knytte seg til utenlandske forskningsmiljøer og delta i fora der prosjektet skal presenteres på engelsk. Forskergruppelederne og veilederne involveres aktivt i planleggingen knyttet til også til å ta med ph.d.-kandidater på større konferanser og tilrettelegge for utenlandsopphold.

Ph.d.-seminar i Kina (SPIRE-midler)

Som et ledd i fakultetets Kina-strategi arrangerte fakultetet for femte gang i juni 2018 ph.d.-seminaret «Kinesisk rettskultur sett fra et nordisk synspunkt» Nordic Centre, Fudan i Shanghai. 2017 og 2018-kullet var invitert med og 7 ph.d.-kandidater deltok. Målet for seminaret var kompetanse- og nettverksbygging i kinesisk rettskultur, og fakultetet mottok SPIRE-midler til formålet. Kurset blir kombinert med et besøk til Renmin-universitetet i Beijing, der fakultetets ph.d.-kandidater og kandidater fra Renmin-universitetet presenterer sine prosjekter. Hele programmet kan leses her ([lenke](#)).

UNIVERSITETET I BERGEN

Det psykologiske fakultet

Forskarutdanningsmelding 2018

Det psykologiske fakultet – Forskarutdanningsmelding for 2018

Det psykologiske fakultet har om lag 110 ph.d.-kandidatar, og har dei siste fem åra hatt kring 20 disputasar i året. Kring halvta av kandidatane er eksterntfinansierte, og har arbeidsplass andre stadar enn UiB. Stipendiatane har sitt eige utval (*psykSTIP*), som arbeider for å fremja interessene til både interne og eksterne ph.d.-kandidatar. Ph.d.-kandidatane ved fakultetet er knytt til 4 ulike forskarskular.

Prosessane kring opprettinga av ph.d.-program ved Det psykologiske fakultet

Ph.d.-programmet ved Det psykologiske fakultet vart oppretta av Universitetsstyret 11. april 2019, og vart seinast revidert av fakultetsstyret 8. mai 2019. Innføringa av fakultetsvise ph.d.-program har vore ei utfordrande sak for fakulteta å arbeida med i 2018. Det parallelle arbeidet med revisjon av UiB si ph.d.-forskrift, og stadige justeringar av tidsplanar har resultert i ein langvarig og ofte uklår prosess. Arbeidet med revisjon av ph.d.-forskrift ved UiB burde vore gjennomført i god tid før utforminga av fakulteta sine ph.d.-programskildringar, sidan korleis programskildringane *kan* og *bør* utformast vert styrt av den reviderte ph.d.-forskrifta. At ph.d.-forskrifta, og dermed også ph.d.-programma, måtte reviderast igjen alt våren 2019 i samband med å tillata mindre omarbeidingar er talande i så måte.

Det psykologiske fakultet er likevel godt rusta til overgangen til eit fakultetsbasert ph.d.-program. Fakultetet gjorde eit stort arbeid med utforming av utfyllande retningsliner både i samband med ph.d.-forskrifta frå 2013 og ved revisjon av opplæringsdelen i 2014. Emneskildringar basert på *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring* er alt innført i forskarskulane, og fakultetet har over tid hatt gode resultat i forskarutdanninga. Ved Det psykologiske fakultet har ei breitt samansett arbeidsgruppe, oppnemnt av Forskings- og forskarutdanningsutvalet (FFU), i 2018 utarbeidd forslag til programskildring. Forslaget vart vedteke i fakultetsstyret 6. februar 2019. I arbeidet med programskildringa har arbeidsgruppa i smått og stort sett på alle relevante støttedokument som har vore nytta i ph.d.-utdanninga ved fakultetet – fleire av desse har ikkje vore reviderte på lang tid, og arbeidsgruppa har ynskt å *tydeleggjera* og *forenkla* ved å halda trongen for utfyllande reglar til programskildringa til eit absolutt minimum.

Fakultetet opplever at det er særleg to deler som har vore utfordrande i arbeidet med ph.d.-programmet. Det første gjeld skildringar av *læringsutbyte*. Her har det vore vanskeleg å laga tydelege, fagspesifikke læringsmål utover dei generelle formuleringane frå *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring*. Det psykologiske fakultet er eit breiddefakultet med både psykologi, logopedi, pedagogikk, barnevern og global utvikling som fagfelt. Å spissa formuleringar om læringsutbyte for ph.d.-utdanninga ved fakultetet er såleis vanskeleg, og felles *workshop'ar* mellom FA og fakulteta har gjeve få avklaringar. Ei anna utfordring har vore knytt til delen som gjeld *kvalitetssikring* av ph.d.-programmet. Fakultetet meiner UiB sine retningsliner for dette oversendt fakulteta i januar 2018 er vage, og at UiB med fordel kunne tematisert dette meir i felles *workshop'ar* mellom fakulteta før ph.d.-programma vart oppretta. Likevel: Fakultetet meiner at ph.d.-utdanninga ved Det psykologiske fakultet vert styrka med opprettinga av eige ph.d.-program. Skilnaden mellom gamal og ny ordning kjem ikkje til å verta stor, men det vert lettare for alle partar å orientera seg om rettar og plikter, og lettare for fakultetet å utøva tydeleg mynde i forskarutdanningssaker.

FFU har lenge hatt det overordna ansvaret for forskarutdanninga ved fakultetet. Det er slått fast i ph.d.-programmet at FFU skal utgjera programstyret for *Ph.d.-programmet ved Det psykologiske fakultet, Universitetet i Bergen* og at prodekan er programansvarleg. I tråd med kvalitetssikringssystema ved UiB er nytt mandat for FFU og programstyret utarbeida våren 2019.

Oppfølging av fakultetet sine prioriteringar for forskarutdanninga

Arbeidet med nytt ph.d.-program var førsteprioritet for ph.d.-utdanninga i 2018. Alt regelverk er gjennomgått og har fått ei ny og tenleg utforming. FFU, forskarskular og fagmiljø har vore sentrale i arbeidet. Alle ph.d.-emne som vert gjennomførte ved fakultetet vert kvalitetssikra i forskarskulane og godkjent i FFU før kvart semester. Det er viktig for fakultetet at kandidatane vert sikra solid forankring i fagmiljøa gjennom tilknytning til fagmiljø og forskarskular. I 2018 vart det etablert ein *Regional forskarskule for pedagogikk og utdanningsforskning – WNGER II*. Dette er ei viktig satsing for fakultetet og særleg fagmiljøa knytt til Institutt for pedagogikk. Forskarskulen er eit samarbeid mellom 6 institusjonelle partnerar, og med denne etableringa leiar UiB an i satsinga på pedagogikk og utdanningsforskning på Vestlandet. Målgruppa for forskarskulen er ph.d.-kandidatar innan pedagogikk, lærarutdanning, universitets- og høgskulepedagogikk, utdanningsvitenskap, helse- og idrettsvitenskap, spesialpedagogikk og profesjonsutøving. Forskarskulen er også internasjonalt forankra gjennom eit samarbeid med University of Bristol. WNGR II tilbyr doktorgradskurs, nye digitale samarbeidsformer og har også tilbod knytt til doktorgradrettleiing.

At den einskilde ph.d.-kandidat vert knytt til fagmiljø og forskarskule er viktig for kvaliteten i ph.d.-utdanninga ved fakultetet. Forskningsgrupper ved fakultetet bidreg med undervisning og rettleiing i forskarskulane, og søkjarar til ph.d.-utdanninga må visa tilknytning til forskningsgruppe. Fakultetet støtter også større forskingssatsingar/søknader om ekstern finansiering med øyremerka stipendiatstillingar. Fakultetet forvaltar også stipendiatstillingar øyremerkt dobbelkompetanseutdanning i psykologi. Desse utdanningsstillingane har tradisjonelt vore innretta mot spesialisthelsetenesta, men fakultetet ynskjer no i større grad å bruka ordninga inn mot samarbeid retta mot primærhelsetenesta – i tråd med nasjonale og lokale strategiar for forskning og innovasjon i helse- og omsorgstenestene (jf. m.a. *HelseOmsorg21* og satsinga i *Alrek helseklynge*). Fleire av institutta ved fakultetet ynskjer at ph.d.-utdanninga får auka ressursar, og vert prioritert som ei viktig kjerneoppgåve av UiB.

Opptak, gjennomstrøyming, fråfall, disputasar og underkjenningar – skildring av situasjonen og eventuelle tiltak for å betra desse parametranne

Fakultetet tok opp 21 nye kandidatar til ph.d.-utdanninga i 2018, ein liten nedgang frå året før då vi tok opp 25 nye kandidatar. Kring 20 nye kandidatar årleg er vanleg ved fakultetet.

I alt disputerte 17 kandidatar i 2018, ned frå 19 året før. Dei siste åra har fakultetet hatt kring 20 disputasar årleg. I gjennomsnitt brukte kandidatane 3,2 år før dei disputerte (nettotid, dvs. permisjonar m.m. er trekt frå), noko som må seiast å vera bra. Gjennomsnittet for UiB er 3,5 år. Om vi ser på fullføringsprosent etter 6 år i ph.d.-utdanninga ligg denne på 70,8 %. Samanlikna med resten av UiB er dette veldig bra. Fakultetet ser resultatet i lys av tett oppfølging gjennom utdanningsløpet, og kravet om minimum to oppnemnte rettleiarar per kandidat.

I 2018 vart ingen kandidatar skrivne ut av ph.d.-utdanninga utan å ha fullført graden. Dette er ein klar nedgang frå året før, då fakultetet skreiv ut 8 kandidatar som del av ein grundig gjennomgang av lengeverande kandidatar i ph.d.-utdanninga. Fakultetet hadde 4 førstegangs underkjenningar i løpet av 2018: 3 av desse var ph.d.-grader, 1 var dr. philos. 2 av ph.d.-avhandlingane er til no godkjent etter ny innlevering. Både fakultet og institutt melder om at dr. philos.-ordninga skapar mykje og langvarig arbeid, og at noko bør gjerast med reglementet for denne graden – om den i det heile teke skal vidareførast. Fakultetet har ingen *særskilte* tiltak for å forhindre underkjenningar ut over aktiv oppfølging frå fagmiljø, rettleiarar og administrasjon gjennom semesterregistrering, framdriftsrapportering og midtvegsevalueringar. Fakultetet vonar også at auka fokus på rettleiaropplæring vil gje enno betre gjennomføring i ph.d.-utdanninga. Fakultetet meiner det er særskilt viktig at institutta – i samarbeid med forskarskulane – er sterkt involverte i oppfølginga av ph.d.-kandidatane.

Rettleiaropplæring og karriererettleiing – skildring av situasjonen og planlagde tiltak

I samband med den offisielle opninga av forskarskulen WNGER II i Universitetsaulaen 23. august 2018 vart det halde eit rettleiingsseminar med 25 deltakarar. Fakultetet ynskjer også å arrangera årlege felles rettleiarseminar. Ansvaret for gjennomføringa skal gå på omgang mellom forskarskulane, og det planlagde seminaret hausten 2018 vart flytta til mars 2019 for å unngå kollisjon med fakultetet si obligatoriske stipendiatsamling. I tillegg arrangerer nokre av forskarskulane eigne rettleiarseminar med jamne mellomrom, og program for universitetspedagogikk har også jamt kurs om forskingsrettleiing. Institutta melder om at erfarne rettleiarar ofte fungerer som mentorar for ph.d.-kandidatane, og viser også til at det nasjonale programmet for yngre forskingsleiarar (YFL), administrert av fakultetet på vegne av psykologimiljøa ved UiO, UiB, NTNU og UiT, er ein god arena for rettleiaropplæring. Det same gjeld UiB sitt Momentum-program. Ingen av institutta ved fakultetet rapporterer om eigne ordningar spesifikt retta mot karriererettleiing, men fleire peikar på at dette er et tema i medarbeidersamtalar og forskarsamtalar med den einkilde stipendiaten. Dette er også tema i ulike ph.d.-seminar ved institutta, og i rettleiingsgruppa og forskingsgruppa kandidaten er knytt til. Fakultetet har tidlegare med stort hell nytta professor II som rettleiarar og undervisarar i ph.d.-utdanninga. Grunna budsjettsituasjonen er ikkje dette lenger eit tiltak i ph.d.-utdanninga, men fakultetet ynskjer gjerne å prioritera dette i framtida.

Internasjonalisering – skildring av situasjonen, eventuelle planlagde tiltak for internasjonal rekruttering og for å auka internasjonale opphald for ph.d.-kandidatane

Internasjonalisering i ph.d.-utdanninga skjer i stor grad i forskarskulane og gjennom kandidatane si tilknytning til forskingsgruppene. Viktige tiltak for fakultetet er mellom anna å:

- Tilby opphald og kurs for kandidatar frå andre land i våre forskingsmiljø
- Leggja til rette for at våre ph.d.-kandidatar skal kunna reisa på internasjonale konferansar, ph.d.-kurs og forskingsopphald
- Invitera gjesteforskarar/førelesarar som bidreg i undervisning/rettleiing i ph.d.-utdanninga
- Gjera nytte av einskiltforskarar ved fakultetet sine internasjonale nettverk

Fakultetet har etablert ei finansieringsordning for mobilitet hjå unge forskarar (utlysing av mobilitetsmidlar retta mot ph.d.-kandidatar og post-doktorar ved fakultetet). Tre kandidatar vart tildelt midlar i 2018, og ordninga er vidareført også i 2019. Midla skal gje unge forskarar insentiv til å ha forskingsopphald i utlandet, i tråd med UiB sin handlingsplan for internasjonalisering. Mange stipendiatar er knytt til internasjonale prosjekt og har også feltarbeid i utlandet. Fleire av våre fagmiljø har ein internasjonal profil og et stort innslag av utanlandske stipendiatar, som gjennom si heterogene kulturelle og faglege bakgrunn er stimulerande for forskingsmiljøa – eit døme på «internasjonalisering heime». Fleire av fagmiljøa utlyser konsekvent stipendiatstillingar internasjonalt for å få høg og relevant kompetanse, men etterlyser fleire og meir føreseielege finansieringsordningar for internasjonal nettverksbygging.

KMDs Forskerutdanningsmelding 2018

HVORDAN FAKULTETET HAR ARBEIDET MED Å OPPRETTE FAKULTETS PH.D.-PROGRAM OG KVALITETSSIKRINGSSYSTEM

Ph.d.- i kunstnerisk utviklingsarbeid: Forskrift og programbeskrivelse ble vedtatt av Universitetsstyret 27. september 2018. Rammene for programmet var utviklet i god dialog med fakultetet. Den faglige innretningen fra det tidligere Stipendiatprogrammet i Program for kunstnerisk utviklingsarbeid skulle videreføres, samtidig som strukturen skulle tilpasses annen forskerutdanning ved UiB.

Nytt ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid forvaltes av KMD. Innhold og drift av programmet konsolideres i perioden frem til 2022. Kvalitetssikringssystem etter UiBs modell er under utarbeidelse og vil bli behandlet av fakultetsstyret høst 2019.

Vitenskapelige stipendiater ved KMD (musikkvitenskap, -terapi og -pedagogikk) er i dag tilknyttet ph.d.-program ved Det humanistiske fakultet. Faglig og administrativ ansvarsfordeling mellom KMD og HF er under avklaring.

Den nasjonale forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid, som er en videreføring av forskerskolen i Stipendiatprogrammet, er obligatorisk for alle kunststipendiatene. KMD er en av fire partnere i den reorganiserte forskerskolen og deltar aktivt i utvikling av denne. De vitenskapelige stipendiatene er innmeldt i Grieg Research School of Interdisciplinary Music Studies (GRS), som er felles forskerskole for flere institusjoner på Vestlandet. GRS tilbyr kurs til opplæringsdelen for de vitenskapelige stipendiatene, og kan også dekke fagspesifikke behov for kunstneriske stipendiater.

FORSKJELLER MELLOM NY OG GAMMEL ORDNING (fra det nasjonale Stipendiatprogrammet til eget ph.d.-program)

- Den største forskjellen er at dette løpet nå er gradsgivende
- KMD har fullt ansvar for struktur og kvalitet
- Forløpet er endret fra tre til fire år med 25% pliktarbeid
- Nye rutiner er opprettet for rekruttering, gjennomføring og fullføring med mindre endringer og dertil hørende dokumentbank

OPPFØLGING AV FAKULTETETS PRORITERINGER FOR FORSKERUTDANNINGEN

(Punktene her og i de følgende avsnitt er hentet fra KMDs handlingsplan for forskerutdanning, vedtatt i fakultetsstyret desember 2018)

Forskerutdanning ved KMD skal følge opp strategiplanens mål om forskningsmiljø hvor ulike tilnærminger møtes og utvikles

- Nytt ph.d.-program for kunstnerisk utviklingsarbeid: Faglig og administrativ organisering konsolideres
- Overføring av Stipendiatprogrammets stipendiater gjennomføres i løpet av våren 2019.
- Vitenskapelig forskerutdanning: Ansvarsdeling i nåværende situasjon mellom KMD og HF – faglig, praktisk og økonomisk – må tydeliggjøres. På lengre sikt utrede flere alternativ: Eget vitenskapelig ph.d.-program ved KMD for musikkterapi, -vitenskap og -pedagogikk, eller fellesgrad med andre institusjoner
- Sikre administrative funksjoner og rutiner for støtten til forskerutdanningen, og tilpasse disse til den økende forskerutdanningsaktiviteten

Forskerutdanningen skal være del av aktive fagmiljø ved KMD

- Ved rekruttering av stipendiater skal det vurderes om prosjektet kan forankres i fagmiljøet.

- Stipendiater skal i størst mulig grad inkluderes i forskergrupper/ fagmiljø eller større forskningsprosjekt
- Forskerskolenes virksomhet skal være synlige i fagmiljøene
- Felles møtepunkter for stipendiater og øvrig fagmiljø organiseres planmessig

Kunstnerisk og vitenskapelig forskerutdanning ved KMD skal møtes på tvers av fagfelt og metoder

- Møtepunkter for et samlet stipendiatmiljø ved KMD organiseres planmessig

OPPTAK, GJENNOMSTRØMMING, FRAFALL, DISPUTASER OG UNDERKJENNINGER – KORT BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG EVENTUELLE TILTAK FOR Å FORBEDRE DISSE PARAMETERNE

I 2018 ble det tatt opp ni nye kandidater til ph.d.-programmet ved Fakultet for kunst, musikk og design. I tillegg startet en kandidat fra opptak 2017 etter foreldrepermisjon. Alle inneværende stipendiater tilknyttet Stipendiatprogrammet sikter mot overføring til ph.d.-programmet.

KMD holdt tre disputaser i løpet av året: to innen Stipendiatprogrammets rammer – en fra Griegakademiet – Institutt for musikk og en fra Institutt for design, samt en ph.d. i musikkpedagogikk tilknyttet HF.

Et underkjent stipendiatprosjekt ble meldt opp for 2. gang med presentasjon av kunstnerisk resultat 17.november 2018. Prosjektet ble godkjent og disputas gjennomført 4.april 2019.

For å sikre gjennomstrømning er det en forutsetning at veiledere er godt kjent med rammene for programmet – se neste avsnitt.

VEILEDEROPPLÆRING OG KARRIEREVEILEDNING – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN OG PLANLAGTE TILTAK.

KMD bygger opp et stabilt antall kompetente ph.d.-veiledere som er informert om programmens rammer og betingelser og deler erfaring på tvers av institutter og fagfelt

- Planmessig rekruttering av faglig ansatte med relevant kompetanse. Veilederteam settes sammen med tanke på at erfaring sikres og videreføres
- Informasjon til alle veiledere organiseres planmessig. Nødvendige dokumenter og informasjon gjøres lett tilgjengelige på KMDs nettsider
- Årlige veiledertiltak innen fakultet organiseres planmessig

KMD skal bidra i relevante fora nasjonalt og internasjonalt hvor veilederkompetanse utvikles

- KMD skal støtte opp om nasjonale veiledertiltak
- KMDs deltakelse i *Advancing Supervision for Artistic Research Doctorates* (ADSA) skal prioriteres og sikres administrativ støtte
  - ADSA, Strategic Partnership Project 2018-21 under Erasmus+ med 9 europeiske institusjoner som partnere, tar for seg ulike utfordringer i veiledning av ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid. KMDs område: Ethical Dimensions in Supervision. <https://advancingsupervision.eu/>
- Vurdere KMDs internasjonale deltakelse for øvrig, i faste nettverk eller ad hoc

Veiledere skal utvikle bevissthet og kompetanse når det gjelder etiske utfordringer i KMDs forskningsfelt

- KMD skal tematisere kunstnerisk utviklingsarbeid og etiske utfordringer, i nær kontakt med utviklingen av KMDs bidrag til ADSA

- Tema etikk skal inngå i KMDs veiledersamlinger
- Klare retningslinjer og tilrettelegging for datalagring og datasikkerhet for stipendiatenes arbeid skal utvikles
- I prosjektet ARIIS – søknad om nasjonal infrastruktur til NFR høst 2018 – vil også etiske utfordringer knyttet til IPR, copyright og lovgivning bli tematisert. ARIIS-søknaden adresserer primært manglende nasjonal infrastruktur for kunstnerisk utviklingsarbeid. UiB har prosjektledelsen og søknaden er støttet av alle relevante institusjoner i Norge med tilsvarende ansvar for kunstnerisk utviklingsarbeid.

UiBs kurstilbud for ph.d.-veiledere skal være relevant for alle ph.d.-veiledere på UiB

- Kontakt med FA og Institutt for pedagogikk om ny oppdatering som inkluderer ny kunstnerisk ph.d

INTERNASJONALISERING – BESKRIVELSE AV SITUASJONEN, EVENTUELLE PLANLAGTE TILTAK FOR INTERNASJONAL REKRUTTERING OG FOR Å ØKE INTERNASJONALE OPPHOLD FOR PH.D.-KANDIDATENE

KMD utgjør samlet sett et internasjonalt forskningsmiljø, med en rekke nasjonaliteter representert blant stipendiater, veiledere og bi-dveiledere.

KMD rekrutterer godt internasjonalt og ved fakultetet er det utstrakt bruk av svært godt kvalifiserte internasjonale bi-veiledere. Alle seminarer og samlinger innenfor både Grieg Research School og den nasjonale forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid har et internasjonalt tilsnitt og all aktivitet foregår på engelsk. Alle stipendiatprosjekter skal inneholde internasjonal aktivitet og ha internasjonale samarbeidspartnere.

KMD har flere konsortium-avtaler som gir muligheter for utenlandsopphold av kortere eller lengre varighet, og fakultetet arbeider med å styrke disse mulighetene gjennom søknader om finansiering rettet mot Erasmus KA2-, Marie Curie- og Jean Monnet-programmene.

KMDs forskerutdanning skal være synlig på internasjonalt relevante arenaer innen sine fagfelt.

- Relevante internasjonale nettverk kartlegges og prioriteres, både på institutt- og fakultetsnivå
- Vurdere insentiv-ordninger for internasjonal presentasjon og publisering
- Sikre at det legges til rette for gjensidig internasjonal utveksling av stipendiater, særlig gjennom etablerte nettverk og samarbeidsprosjekt